

MEMO

Aan : NVvR
Van : Van Oort & Van Oort
Betreft : Relevante passages uit begrotingen J&V, BZK, AM, BuZa en Overige Hoge Colleges van Staat
Datum : 18 september 2024

Begroting – Justitie en Veiligheid

2. Beleidsagenda

2.1 Beleidsprioriteiten

2.1.4 Herstel van vertrouwen in onze rechtsstaat (p. 19)

We zijn in Nederland gezegend met een eeuwenoude en beproefde democratische rechtsstaat. De instituties van de rechtsstaat zoals de politie, het openbaar ministerie, de rechterlijke macht, het parlement en het overheidsbestuur, kennen wettelijke waarborgen en houden elkaar in balans. In internationale vergelijkingen eindigt Nederland in de top 5 als het gaat om de staat van de rechtsstaat. De democratische rechtsstaat is van ons allemaal. Het is de basis van onze vrije, open en gelijkwaardige samenleving, waarin iedereen kan terugvallen op dezelfde rechten.

Toch is het vertrouwen van de samenleving in de instituties van de rechtsstaat aan slijtage onderhevig, onder meer door de toeslagenaffaire en de manier waarop de overheid is omgesprongen met 'het Groningse gas'. Tegelijkertijd lijkt het erop dat veel mondige mensen in onze polariserende samenleving zich verplicht voelen altijd te kiezen of ze vóór of tegen iets zijn, met weinig ruimte voor grijstinten en een afwachtende houding. Mensen zijn bijvoorbeeld vóór of tegen een politieoptreden bij een demonstratie of protest, terwijl de politie in feite neutraal is en bezig de orde te handhaven.

Dit kabinet kiest ervoor om het vertrouwen terug te winnen door eerlijk te zijn over eigen tekortkomingen en fouten, die te corrigeren en aan te geven wat de overheid wel en niet kan doen. Het kabinet wil een dialoog aanmoedigen tussen verschillende tegenpolen en uitleggen dat de instituties van de rechtsstaat in beginsel neutraal te werk gaan op basis van de wetten die we met elkaar hebben gemaakt. Hieronder staat een samenvatting en daaronder een uitwerking van de concrete maatregelen die het kabinet neemt om het vertrouwen in de rechtsstaat te versterken.

De rechtsstaat is één van de dragende pijlers onder de Nederlandse samenleving. Een goed functionerende rechtsstaat borgt veiligheid op straat, biedt vreedzame conflictoplossing, beschermt burgers tegen de overheid en biedt hulp aan burgers dóór de overheid. Burgers moeten erop kunnen vertrouwen dat de rechtsstaat goed functioneert en dat de rechtsstaat er óók voor hen is. Helaas blijven de prestaties van onze rechtsstaat te vaak onder de maat voor te veel burgers. Zij hebben daarmee het vertrouwen verloren, dat de rechtsstaat er óók voor hen is. Onze eerste prioriteit is daarom het terugbrengen van vertrouwen in onze rechtsstaat. De maatregelen - die we hieronder samenvatten en daarna verder uitgewerken - is gericht op het herstel van vertrouwen van burgers in onze rechtsstaat.

Uit de rapporten van de Venetië-commissie, GRECO, de Parlementaire Enquête Fraudebeleid en Dienstverlening (PEFD) en de Staatscommissie rechtsstaat vloeien tal van belangrijke aanbevelingen voort om de rechtsstaat te versterken. Het kabinet maakt een keuze uit deze aanbevelingen en stelt een integraal overzicht op van deze aanbevelingen. De minister van BZK en de Staatssecretaris Rechtsbescherming coördineren de kabinetsreactie op deze rapporten, en coördineren het opstellen en uitvoeren van het overzicht met de gekozen aanbevelingen.

We versterken de toegang tot het recht, waaronder de gesubsidieerde rechtsbijstand, zodat burgers en bedrijven sneller, eenvoudiger en beter een passende en duurzame oplossing kunnen vinden voor hun juridisch probleem. Om de advocatuur meer weerbaar te maken versterken we het toezicht op de advocatuur.

Bovendien investeren we in een sterke digitale rechtsstaat. Niet alleen door verdere digitalisering van dienstverlening, werkprocessen en zaakstromen in de verschillende ketens, maar ook door het versterken van de aanpak van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit en het ontwikkelen van een visie op toekomstbestendige digitalisering van verschillende ketens.

We willen meer aandacht voor gegevensbescherming. Daarnaast is het belangrijk om de kwaliteit van wetgeving te verbeteren, waarbij de prioriteit ligt bij het vereenvoudigen van wetgeving.

Door te werken aan het invoeren van constitutionele toetsing beschermen we onze grondrechten. Dit vraagt om voorstellen tot grondwetsherziening voor gedeeltelijke opheffing van het toetsingsverbod in artikel 120 van de Grondwet en voor de oprichting van een Constitutioneel Hof. Daarvoor moeten we de komende periode eerst inhoudelijke keuzes maken. Dit in samenspraak met de Kamer, wetenschap, adviesorganen en rechtsprekende instanties.

Een sterke 'digitale rechtsstaat'

Onze rechtsstaat moet waarborgen bieden voor een vrije, veilige en rechtvaardige samenleving, zowel offline als online, ook in Caribisch Nederland. Om zaken tijdiger, sneller en effectiever te behandelen digitaliseren de juridische beroepen, de rechterlijke macht, organisaties in de strafrechtketen en vele andere organisaties hun dienstverlening, werkprocessen en zaakstromen. Dit heeft een positieve invloed op de toegang tot het recht voor rechtszoekenden.

Rechtsbescherming en gegevensbescherming zijn twee belangrijke pijlers van een democratische rechtsstaat. We evalueren regelmatig of het juridisch kader nog goed is toegesneden op nieuwe technologieën en digitale ontwikkelingen, en of het nodig is aanvullend te reguleren of bestaande normen te verhelderen. Daarnaast initiëren we een strategische visie op internationale gegevensstromen en -uitwisseling. Daarbij hebben we oog voor de toenemende globalisering en de invloed daarvan op rechts- en gegevensbescherming.

In 2025 werken we verder aan een visie op toekomstbestendige digitalisering van de civiele- en bestuursrechtelijke ketens. Digitalisering leidt immers regelmatig tot nieuwe beleidsvragen. Bijvoorbeeld over hoe om te gaan met gegevens van burgers in openbare registers. Mogen die gebruikt worden voor de ontwikkeling van commerciële toepassingen? Om te zorgen dat de ontwikkeling van het recht gelijke tred houdt met ontwikkelingen op digitaal gebied moeten we begrippen en in- en uitgangspunten van de huidige wet- en regelgeving opnieuw doordenken. Een WODC-onderzoek naar openbaarheid van registers in het digitale tijdperk kan dit ondersteunen. De publicatie daarvan verwachten we in 2025.

Ook werken we in 2025 verder aan de implementatie van een aantal Europese verordeningen en richtlijnen voor digitalisering die van grote betekenis zijn voor ons rechtsbestel. De toegankelijkheid van de rechtsstaat versterken we verder door het implementeren van de e-Justice verordening en richtlijn. De implementatie houdt in, dat het in grensover schrijdende procedures binnen de EU mogelijk wordt digitaal gegevens uit te wisselen met de bevoegde autoriteiten. Dit vergemakkelijkt de toegang tot de rechter voor burgers en bedrijven. Met een pakket van 24 bestaande rechtsinstrumenten heeft de e-Justice richtlijn grote impact op de al lopende digitaliseringsopgaven binnen de (taak)organisaties, rechterlijke macht en juridische beroepen. Dit vraagt samenwerking van alle betrokken organisaties en vereist het in samenhang bezien van al hun lopende digitaliseringsopdrachten.

Om de toegang tot het recht te versterken zetten we ook in op nationale digitalisering, bijvoorbeeld door het notarissen mogelijk te maken digitaal akten te passeren. Bij de Rechtspraak kunnen professionele partijen in steeds meer zaakstromen digitaal procederen. En met het wetsvoorstel publicatie rechterlijke uitspraken bieden we een op het digitale tijdperk toegesneden kader voor de openbaarheid en controleerbaarheid van de rechtspraak.

De technologische ontwikkelingen op veiligheid gaan sneller dan ooit. In 2025 ondersteunen we gemeenten bij nieuwe uitdagingen op dit terrein, zoals online aangejaagde ordeverstoringen en de vraag wat een gemeente wel en niet online mag monitoren. Ook zetten we in op het digitaal weerbaarder maken van het Midden- en Kleinbedrijf.

Opsporing in het digitale domein brengt uitdagingen met zich mee. Eén daarvan is het verkrijgen van digitaal bewijs uit andere landen. Daarvoor nam de EU een verordening en een richtlijn aan, en is het 2de protocol bij het Verdrag van Boedapest getekend. In 2025 werken we aan de implementatie daarvan, waaronder de noodzakelijke nationale wetgeving.

Goede wetgeving

Als voorwaarde voor goed bestuur en een sterke rechtsstaat moeten we blijvend aandacht hebben voor de kwaliteit van wetgeving. Goede wetgeving is wetgeving die in de praktijk uitpakt zoals de bedoeling is. Daarom zal het regeerprogramma mede in het teken staan van de kwaliteit en uitvoerbaarheid van wetsvoorstellen. Voor 2025 ligt de

prioriteit bij het vereenvoudigen van wetgeving, een thema waarop ook de Staatscommissie Rechtsstaat hamert. Daarom zetten we in op:

- het eerder en beter betrekken van de samenleving bij het tot stand komen van beleid en wetgeving, onder meer via aanvullingen op de huidige consultatie;
- een structureel gesprek met het parlement over de kwaliteit van wetgeving;
- het bevorderen van de uitvoerbaarheid van wetten voor zowel mensen als organisaties via invoeringstoetsen, door onder andere tijdig en aandachtig te volgen hoe de wet in de praktijk werkt;
- de voortdurende inzet op het goed gebruik en verbeteren van gereedschappen, zoals het Beleidskompas, die eraan bijdragen dat wetten goed werken.

3.2 Artikel 32. Rechtspleging

Tabel 14 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 32 (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Art. Verplichtingen	2.168.152	2.357.371	2.317.778	2.290.687	2.259.399	2.247.892	2.233.974
Uitgaven	2.096.196	2.357.371	2.317.778	2.290.687	2.259.399	2.247.892	2.233.974
Apparaatsuitgaven	38.277	41.333	38.315	38.427	38.250	38.024	38.024
32.1 Apparaat Hoge Raad	38.277	41.333	38.315	38.427	38.250	38.024	38.024
<i>Personele uitgaven</i>	<i>33.895</i>	<i>35.233</i>	<i>34.416</i>	<i>34.528</i>	<i>34.351</i>	<i>34.127</i>	<i>34.127</i>
Eigen personeel	31.642	34.513	33.696	33.808	33.632	33.408	33.408
Externe inhuur	2.253	720	720	720	719	719	719
<i>Materiële uitgaven</i>	<i>4.382</i>	<i>6.100</i>	<i>3.899</i>	<i>3.899</i>	<i>3.899</i>	<i>3.897</i>	<i>3.897</i>
ICT	2.203	3.176	1.203	1.203	1.203	1.203	1.203
SSO's	297	598	616	616	616	616	616
Overig materieel	1.882	2.326	2.080	2.080	2.080	2.078	2.078
Programmauitgaven	2.057.919	2.316.038	2.279.463	2.252.260	2.221.149	2.209.868	2.195.950
32.2 Adequate toegang tot het rechtsbestel	666.790	749.865	719.646	708.119	683.918	668.706	655.521
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>40.229</i>	<i>43.253</i>	<i>43.061</i>	<i>43.059</i>	<i>43.051</i>	<i>43.050</i>	<i>43.050</i>
Raad voor Rechtsbijstand	30.607	32.927	32.591	32.589	32.584	32.583	32.583
Bureau Financieel Toezicht	9.622	10.326	10.470	10.470	10.467	10.467	10.467
<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	<i>205</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Overige Bijdrage aan medeoverheden	205	0	0	0	0	0	0
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>34.052</i>	<i>44.134</i>	<i>35.055</i>	<i>35.556</i>	<i>33.401</i>	<i>30.914</i>	<i>29.932</i>
Stichting Geschillencommissies Consumentenzaken	617	1.251	975	921	870	813	790
Juridisch Loket	33.393	38.983	32.639	33.284	31.262	28.927	28.005
Overige Subsidies	42	3.900	1.441	1.351	1.269	1.174	1.137
<i>Opdrachten</i>	<i>592.304</i>	<i>662.478</i>	<i>641.530</i>	<i>629.504</i>	<i>607.466</i>	<i>594.742</i>	<i>582.539</i>
Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen	3.598	6.288	11.289	11.289	11.286	11.286	11.286
Toevoegingen rechtsbijstand	586.870	651.415	626.641	615.752	593.717	580.993	568.790
Mediation in Strafrecht	1.473	2.245	1.945	1.945	1.945	1.945	1.945
Overige Opdrachten	363	2.530	1.655	518	518	518	518
32.3 Optimale randvoorwaarden doelmatig en doeltreffend rechtsbestel	1.391.129	1.566.173	1.559.817	1.544.141	1.537.231	1.541.162	1.540.429
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>55.708</i>	<i>67.436</i>	<i>69.691</i>	<i>69.999</i>	<i>69.829</i>	<i>69.531</i>	<i>68.435</i>
Autoriteit Persoonsgegevens	36.361	45.198	49.001	49.329	49.169	49.168	48.168
College voor de Rechten van de Mens	10.506	12.407	11.171	11.168	11.166	10.869	10.773
Nationaal Register Gerechtelijke Deskundigen	2.088	2.392	2.285	2.268	2.263	2.263	2.263
Stichting Advisering Bestuursrechtspraak	5.421	5.689	5.689	5.689	5.687	5.687	5.687
Overige Bijdrage aan ZBO's/RWT's	1.332	1.750	1.545	1.545	1.544	1.544	1.544
<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	<i>1.326.753</i>	<i>1.485.746</i>	<i>1.476.137</i>	<i>1.460.827</i>	<i>1.454.712</i>	<i>1.459.653</i>	<i>1.460.290</i>
Bijdragen Rechtspleging	0	49	49	49	49	49	49
Caribisch Nederland (BES)	0	12.345	6.844	7.095	7.094	7.093	7.093
Raad voor de rechtspraak	1.326.134	1.472.950	1.465.102	1.452.541	1.446.427	1.451.369	1.452.006
Overige Bijdrage aan medeoverheden	619	402	4.142	1.142	1.142	1.142	1.142
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>8.648</i>	<i>10.410</i>	<i>10.740</i>	<i>10.066</i>	<i>9.441</i>	<i>8.729</i>	<i>8.455</i>
Rechtspleging	614	640	615	577	542	500	485
Wetgeving	1.172	1.474	1.416	1.328	1.248	1.154	1.118
Perspectief herstelbemiddeling	0	2.175	2.403	2.277	2.162	2.030	1.970
Overige Subsidies	6.862	6.121	6.306	5.884	5.489	5.045	4.882
<i>Opdrachten</i>	<i>20</i>	<i>2.581</i>	<i>3.249</i>	<i>3.249</i>	<i>3.249</i>	<i>3.249</i>	<i>3.249</i>
Opdrachten en onderzoeken rechtspleging	15	537	537	537	537	537	537
Caribisch Nederland (BES)	5	405	401	401	401	401	401
Overige Opdrachten	0	1.639	2.311	2.311	2.311	2.311	2.311
Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 36 600 VI, nr. 2							55
Ontvangsten	249.600	199.598	170.448	173.005	174.960	176.916	178.246

en

Rechtsbijstand (p. 54)

Toelichting

Bijdragen aan ZBO's en RWT's

Raad voor Rechtsbijstand (RvR)

Het betreft hier de financiering voor apparaatsuitgaven van de Raad voor Rechtsbijstand. De RvR is belast met de uitvoering van de Wet op de rechtsbijstand, die ervoor zorgt dat on- en mindervermogenden verzekerd zijn van toegang tot het rechtsbestel.

Subsidies

Stichting het Juridisch Loket (hJL)

Het betreft hier de financiering voor apparaatsuitgaven van het Juridisch Loket. Het Juridisch Loket is een advies- en doorverwijsinstelling voor eerstelijns rechtshulp, die ervoor zorgt dat on- en mindervermogenden verzekerd zijn van toegang tot het rechtsbestel.

Opdrachten

Toevoegingen Rechtsbijstand

De Raad voor Rechtsbijstand verstrekt toevoegingen aan een advocaat of mediator voor de verlening van rechtsbijstand aan rechtzoekenden met een laag inkomen en vermogen. In onderstaande tabel is een uitsplitsing in uitgaven en in aantallen weergegeven van de productiegegevens van de Raad over de verschillende onderdelen binnen de rechtsbijstand.

Subsidies

Subsidie Rechtspleging

De subsidie Rechtspleging betreft met name een subsidie aan de Nederlandse Vereniging voor de Rechtspraak (NVvR). Subsidie Wetgeving De subsidie Wetgeving betreft een subsidie aan de Stichting Recht en Overheid (Academie voor Wetgeving en Academie voor Overheidsjuristen) en aan het Nederlandse Juristencomité voor de mensenrechten (NJCM).

Artikel 33 (Pagina 63)

Tabel 21 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 33 (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Art. Verplichtingen	1.278.413	1.492.528	1.535.128	1.547.768	1.551.505	1.546.387	1.567.652
Uitgaven	1.264.222	1.511.528	1.561.128	1.547.768	1.551.505	1.546.387	1.567.652
Apparaatsuitgaven	750.707	870.539	849.109	842.440	837.410	815.767	815.567
33.1 Apparaat Openbaar Ministerie	750.707	870.539	849.109	842.440	837.410	815.767	815.567
<i>Personele uitgaven</i>	<i>598.190</i>	<i>703.497</i>	<i>676.304</i>	<i>673.673</i>	<i>671.373</i>	<i>663.727</i>	<i>663.527</i>
Eigen personeel	538.690	634.458	607.226	605.595	603.310	602.647	602.447
Externe inhuur	57.519	67.389	67.374	66.374	66.359	59.376	59.376
Overig personeel	1.981	1.650	1.704	1.704	1.704	1.704	1.704
<i>Materiële uitgaven</i>	<i>152.517</i>	<i>167.042</i>	<i>172.805</i>	<i>168.767</i>	<i>166.037</i>	<i>152.040</i>	<i>152.040</i>
ICT	39.879	35.658	36.394	33.356	31.655	24.670	24.670
SSO's	43.258	51.266	53.442	53.442	53.431	53.430	53.430
Overig materieel	69.380	80.118	82.969	81.969	80.951	73.940	73.940
Programmauitgaven	513.515	640.989	712.019	705.328	714.095	730.620	752.085
33.2 Bestuur, informatie en technologie	49.386	62.923	97.387	95.696	90.084	89.040	88.628
<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	<i>28.374</i>	<i>34.946</i>	<i>69.341</i>	<i>69.612</i>	<i>67.805</i>	<i>67.804</i>	<i>67.804</i>

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Regionale Informatie en Expertise Centra	27.530	32.063	60.382	60.382	60.376	60.375	60.375
Landelijk Informatie en Expertise Centrum	0	0	3.734	3.819	3.059	3.059	3.059
Overige Bijdrage aan medeoverheden	844	2.883	5.225	5.411	4.370	4.370	4.370
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>20.840</i>	<i>19.409</i>	<i>17.432</i>	<i>15.761</i>	<i>13.957</i>	<i>12.914</i>	<i>12.502</i>
Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid	3.400	4.469	3.758	3.526	3.311	3.064	2.966
Overige Subsidies	17.440	14.940	13.674	12.235	10.646	9.850	9.536
<i>Opdrachten</i>	<i>172</i>	<i>8.568</i>	<i>10.614</i>	<i>10.323</i>	<i>8.322</i>	<i>8.322</i>	<i>8.322</i>
Overige Opdrachten	172	8.568	10.614	10.323	8.322	8.322	8.322
3.3 Opsporing en vervolging	458.968	573.827	612.046	608.116	623.355	641.580	663.457
<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	<i>163.299</i>	<i>176.573</i>	<i>157.732</i>	<i>157.678</i>	<i>153.251</i>	<i>152.471</i>	<i>152.471</i>
NFI	103.343	113.286	100.941	101.124	101.386	100.606	100.606
Justid	32.924	33.783	27.806	27.609	22.927	22.927	22.927
Justis	27.032	29.504	28.985	28.945	28.938	28.938	28.938
<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	<i>2.424</i>	<i>7.642</i>	<i>6.789</i>	<i>6.789</i>	<i>6.788</i>	<i>6.788</i>	<i>6.788</i>
Autoriteit online Terroristisch en Kinderpornografisch Materiaal (ATKM)	2.424	7.642	6.789	6.789	6.788	6.788	6.788
<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	<i>151.092</i>	<i>215.294</i>	<i>254.275</i>	<i>239.883</i>	<i>223.280</i>	<i>222.401</i>	<i>223.178</i>
Caribisch Nederland (BES)	12.076	0	0	0	0	0	0
FIU.Nederland	210	8.215	8.074	8.056	8.054	8.054	8.054
Aanpak ondermijning	132.348	202.925	226.797	211.816	197.389	196.177	196.177
Overige Bijdrage aan medeoverheden	6.458	4.154	19.404	20.011	17.837	18.170	18.947
<i>Subsidies (regelingen)</i>	<i>6.814</i>	<i>8.375</i>	<i>7.702</i>	<i>6.098</i>	<i>5.728</i>	<i>5.300</i>	<i>5.132</i>
Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid	0	34	562	527	495	458	444
Overige Subsidies	6.814	8.341	7.140	5.571	5.233	4.842	4.688
<i>Opdrachten</i>	<i>133.318</i>	<i>163.689</i>	<i>183.294</i>	<i>195.414</i>	<i>232.054</i>	<i>252.366</i>	<i>273.634</i>
Schadeloosstellingen	39.305	23.235	23.235	23.235	23.230	23.230	23.230
Onrechtmatige Detentie	10.426	7.174	7.174	7.174	7.173	7.173	7.173
Caribisch Nederland (BES)	383	0	0	0	0	0	0
Gerechtskosten	35.069	41.674	41.675	41.675	41.665	41.665	41.665
Restituties ontvangsten voorgaande jaren	285	0	0	0	0	0	0
Verkeershandhaving OM	21.236	37.544	44.555	47.137	38.033	37.396	37.396
Afpakken	0	658	690	691	690	690	690
Bewaring, verkoop en vernietiging ibg voorwerpen	16.686	14.171	15.213	15.213	15.210	15.209	15.209
Overige Opdrachten	9.928	39.233	50.752	60.289	106.053	127.003	148.271
<i>Garanties</i>	<i>2.021</i>	<i>2.254</i>	<i>2.254</i>	<i>2.254</i>	<i>2.254</i>	<i>2.254</i>	<i>2.254</i>
Faillissementscuratoren	2.021	2.254	2.254	2.254	2.254	2.254	2.254
3.4 Vervolg en berechting MH17-verdachten	5.161	4.239	2.586	1.516	656	0	0
<i>Opdrachten</i>	<i>5.161</i>	<i>4.239</i>	<i>2.586</i>	<i>1.516</i>	<i>656</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Vervolg en berechting MH17-verdachten	5.161	4.239	2.586	1.516	656	0	0
Ontvangsten	991.701	952.487	1.323.742	1.416.064	1.443.883	1.472.228	1.501.174

Openbaar Ministerie (OM)

Het OM is de enige instantie in Nederland die een verdachte voor de strafrechter kan brengen, afgezien van de bijzondere procedure die geldt voor ambtsdelicten van Kamerleden en bewindspersonen. Samen met de rechtspraak is het OM onderdeel van de rechterlijke macht. Het OM zorgt ervoor dat strafbare feiten worden opgespoord en vervolgd. Daarvoor wordt samengewerkt met politie en andere opsporingsdiensten. Het OM is een landelijke organisatie verdeeld over tien arrondissementen. Deze zijn gelijk aan de tien regionale eenheden van de politie. Daarnaast richt het Landelijk Parket zich op de bestrijding van (internationaal) georganiseerde misdaad, bestrijdt het Functioneel Parket criminaliteit op het gebied van milieu, economie en fraude en worden alle beroepen tegen verkeersboetes en eenvoudige misdrijfzaken door het Parket Centrale Verwerking OM (CVOM) behandeld. De zaken waarin hoger beroep wordt aangetekend komen bij een van de vier vestigingen van het Ressortsparket. Dit budget is bestemd voor de financiering

van de apparaatsuitgaven van het OM. Het verschil ten opzichte van 2023 wordt grotendeels verklaard door de loon- en prijsontwikkelingen en daarnaast door enkele aanvullende investeringen ten behoeve van volumeontwikkelingen, de bestrijding van ondermijnende criminaliteit en het nieuwe wetboek van strafvordering.

[...]

In 2025 beoordeelt het OM naar verwachting circa 582.000 zaken van burgers die beroep instellen tegen een verkeersboete (WAHV). Deze aantallen zaken zijn de afgelopen jaren sterk gestegen door de stijging van het aantal beroepszaken die worden aangespannen door professioneel gemachtigden. Het effect van de aanpassing van de proceskostenvergoeding per 1 januari 2024 is nog niet zichtbaar in deze raming. Verder neemt het OM in circa 163.000 overtredingszaken een strafrechtelijke beslissing. Het OM kan de zaak zelfstandig afdoen (bijvoorbeeld met een strafbeschikking of een sepot) of de zaak aan de kantonrechter voorleggen. Het OM zet de meeste capaciteit in bij de behandeling van misdrijfzaken. De capaciteit van het OM is er op gericht om circa 37.000 eenvoudige misdrijfzaken, meestal zogenaamde feitgecodeerde misdrijven te behandelen. Bij de circa 126.000 interventiezaken is het doel dat bij veel voorkomende (wijkgerelateerde) criminaliteit de burger als verdachte, slachtoffer of betrokkene een merkbare, zichtbare en betekenisvolle (strafrechtelijke) interventie ervaart die waar mogelijk snel (ZSM) wordt uitgevoerd. De ruim 25.000 onderzoekszaken en 10.700 ondermijningszaken omvatten de opsporing en vervolging van ernstige delicten. In ondermijningszaken ligt de focus op de aanpak van criminele activiteiten die niet primair ter kennis van de opsporingsinstanties komen via aangiften. De strafrechtelijke onderzoeken en de daaruit volgende strafzaken zijn vaak langdurig, complex en omvangrijk. Tot slot kan een verdachte of de officier van justitie (of beiden) in appèl gaan tegen het vonnis van de strafrechter. In dat geval wordt de strafzaak door het Ressortsparket in behandeling genomen. Het gaat hier naar verwachting om circa 24.000 zaken. Het wegwerken van de ontstane voorraad bij rechtbanken zal met enige vertraging vermoedelijk leiden tot extra instroom van hoger beroepszaken bij het Ressortsparket.

Justitiële informatiedienst (Justid)

De Justitiële Informatiedienst (justid) is opgericht cruciale justitiële informatie eenvoudig en snel te delen binnen overheidsinstanties. Ze werkt daarbij intensief samen met diverse partners binnen de strafrecht-, migratie- en jeugdketen zowel in Nederland als op Europees niveau. Een uitgebreidere toelichting is te vinden in de agentschapsparagraaf van Justid.

Keteninformatievoorziening (staat niet op begroting)

Keteninformatievoorziening heeft als doel de ondersteuning van de informatie-uitwisseling in de strafrechtketen. In dit kader worden onder andere ketenvoorzieningen beheerd en (door)ontwikkeld bij de Justitiële Informatiedienst en wordt een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van de architectuur voor de informatie voorziening in de strafrechtketen. Daarnaast wordt er ook beleidsmatig gekeken naar de kaders voor informatie uitwisseling en de uitvoerbaarheid daarvan, mede door middel van de herziening van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens, en in het programma Modernisering Identiteitsvaststelling.

Gerechtskosten OM

Ten laste van dit budget worden de uitgaven gebracht die betrekking hebben op deskundigen en tolken en vertalers, die een bijdrage leveren aan het strafproces en worden bekostigd in overeenstemming met het Besluit tarieven in strafzaken

Overige opdrachten

De implementatie van het nieuwe Wetboek van Strafvordering vergt grote inspanning van de strafrechtketen. Het betreft o.a. het aanpassen van digitale systemen, het opnieuw inrichten van werkprocessen en het opleiden van professionals in de keten.

Artikel 34

A. Algemene doelstelling

Voorkomen dat burgers (opnieuw) dader of slachtoffer worden van criminaliteit, volwassenen en kinderen beschermen die vanwege de kwetsbare positie waarin zij verkeren bedreigd of verleid worden door (herhaalde) criminaliteit of die bedreigd worden in hun ontwikkeling en bewerkstelligen dat met een straf genoegdoening wordt geboden aan het slachtoffer en aan de samenleving als geheel.

Dit doen wij door het borgen van de veiligheid door de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke sancties, het bevorderen van het nemen van preventieve maatregelen door burgers en bedrijven, het versterken van de positie van slachtoffers, het beschermen van jeugdigen die in hun ontwikkeling worden bedreigd in de opvoed- en leefsituatie en het realiseren van een effectieve aanpak van jeugdcriminaliteit en geweld in huiselijke kring.

6. Raad voor de rechtspraak

De Rechtspraak geeft in dit hoofdstuk, dat gebaseerd is op de PMJ-prognose van december 2023 en de MPP van maart 2024, aan welke activiteiten zij in de jaren 2024–2029 gaat verrichten en welke middelen daarvoor nodig zijn.

6.1 Beleidsdoelen van de Rechtspraak

Toegankelijke en digitale rechtspraak

Onder de noemer van toegankelijke en digitale rechtspraak werkt de Rechtspraak aan digitale toegankelijkheid, begrijpelijke en mensgerichte communicatie en het beter benutten van de beschikbare data om de toegankelijkheid en transparantie te vergroten. Hieronder valt ook het meer en verantwoord publiceren van rechterlijke uitspraken en het vergroten van de toegankelijkheid en kwaliteit van de openbare registers van de Rechtspraak.

De Rechtspraak wil eenvoudige digitale toegang in alle rechtsgebieden realiseren voor rechtszoekenden en hun (juridische) vertegenwoordigers. In 2025 komen nagenoeg de laatste zaakstromen Civiel/Bestuur digitaal beschikbaar en kan er vrijwel in alle zaakstromen digitaal geprocedeerd worden. De digitale toegankelijkheid heeft daarnaast een Europese component. Wet- en regelgeving uit de Europese Unie verplicht de gerechten digitaal te kunnen gaan communiceren met burgers en rechtspersonen uit andere EU-lidstaten betreffende verschillende civielrechtelijke en strafrechtelijke rechtsinstrumenten.

Continuïteit van het primaire proces is prioriteit nummer één. Om dat in de toekomst te waarborgen én om de huidige primaire processystemen geschikt te maken voor digitaal werken bouwt de Rechtspraak ook in 2025 verder aan de vernieuwing van primaire processystemen.

Een van die primaire processystemen die vervangen (moet) worden is het primaire proces van het strafrecht (GPS). Dit nieuwe systeem (BAS) houdt ook rekening met de consequenties van de vernieuwing van het Wetboek van Strafvordering in de informatievoorziening van de strafrechtketen.

Tot slot neemt door de toegenomen digitalisering de afhankelijkheid van deze middelen toe. Om de continuïteit nu en in de toekomst te waarborgen wordt er verder geïnvesteerd in beveiliging en privacy.

Tijdige en voorspelbare rechtspraak

Voorrechtzoekenden blijft het belangrijk dat zij weten wanneer ze wat van de Rechtspraak kunnen verwachten. Daarom wordt er binnen de Rechtspraak verder gewerkt aan tijdige en voorspelbare rechtspraak.

Het programma Tijdige Rechtspraak loopt derhalve door tot eind 2025. Op deze manier wordt er meer ruimte gegeven aan gerechten om stappen te blijven zetten. Ook geeft een verlenging ruimte om toe te werken naar een meer structurele borging van tijdige en voorspelbare rechtspraak binnen de gerechten, zodat gerechten ook na afloop van het programma hierin zelfstandig stappen blijven zetten. Verder blijft de zogeheten landelijke inloopkamer in 2025 bestaan om de zaken die (te) lang op de plank liggen over te kunnen nemen van gerechten.

Kwaliteit van het primaire proces

In september 2023 is het visitatierapport «Kwaliteit van rechtspraak: versterking door samenwerken» gepresenteerd met als focuspunt de professionele standaarden. Dit zijn kwaliteitsnormen van en voor rechters en interne gezamenlijke afspraken over de kwaliteit waaraan hun werk moet voldoen. Hoofdlijn van het rapport is dat binnen de Rechtspraak op alle niveaus (meer) moet worden samengewerkt aan een landelijk eenduidig kwaliteitsbegrip waarop, indien nodig, prioritering van zaak afdoening kan plaatsvinden.

De visitatiecommissie doet in haar rapport negen kernaanbevelingen om de ontwikkeling van de kwaliteit te blijven bevorderen. Naast het eenduidige kwaliteitsbegrip en verdere uniformering van de professionele standaarden wordt er aandacht gevraagd voor kwaliteitscoördinatoren en kennisdeling. In januari 2024 is gestart met de uitvoering van de aanbevelingen. De eerste concrete resultaten worden in het derde kwartaal van 2024 verwacht.

De professionele standaarden worden voortdurend (door)ontwikkeld. Zo zijn er nieuwe standaarden gerealiseerd voor «Het Getuigenverhoor» in civiele zaken bij de gerechtshoven en leveren de gerechtshoven een doorontwikkeling op van de standaard «Het Kindgesprek». Daarnaast werkt de Rechtspraak aan de vertaling van de eerste vier aanbevelingen uit het reflectierapport «Recht doen aan kinderen en ouders» naar professionele standaarden

Innovatie en maatschappelijk effectieve rechtspraak

De veranderende behoeften van de samenleving vragen om rechtspraak die zichzelf blijft verbeteren en aanpassen. Voor mensen met een juridisch probleem is de oplossing niet altijd (alleen) het doorhakken van de juridische knoop.

Soms is het nodig en passend om achterliggende problemen aan te pakken. Met innovatieve projecten wil de Rechtspraak zo goed mogelijk aansluiten bij de behoeften van rechtzoekenden. In het kader van maatschappelijk effectieve rechtspraak heeft de Rechtspraak extra aandacht voor laagdrempelige, toegankelijke en snelle rechtspraak en het probleem achter het juridische geschil.

In 2025 gaat de Rechtspraak verder met innovatieve projecten op diverse actuele thema's of stromingen: wijkrechtspraak, schuldenaanpak, de eenvoudige civiele procedure en complexe echtscheidingen. Daarnaast zijn er ook nog innovatieve projecten die niet onder één van deze stromingen vallen.

Inmiddels zijn er wijkrechtspraakprojecten in Amsterdam Zuid-Oost, Rotterdam-Zuid, Den Haag Zuidwest, Tilburg Noord en West, Oost-Brabant. Voor Heerlen is een wijkrechtspraakproject in voorbereiding. In 2025 wordt er gestart met wijkrechtspraak in Amsterdam Nieuw-West, Zaanstad, Arnhem en worden de mogelijkheden voor wijkrechtspraak verkend in Enschede. De inzet van schuldenfunctionarissen is afgelopen jaar bij alle rechtbanken bewerkstelligd en zal in 2025 worden uitgebreid naar alle rechtsgebieden. Daarnaast wordt gewerkt aan de uitbreiding van innovaties waarbij artikel 96 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering wordt toegepast.

Ook zal in 2025 de Nabijheidsrechter (of Regelrechter) van start gaan. Kenmerkend voor deze experimentele procedure zijn de eenvoudigere wijze waarop partijen een zaak kunnen aanbrengen en het streven om op de mondelinge behandeling tot een minnelijke regeling te komen. Daarnaast zal er gewerkt worden aan de uitbreiding van de pilot 'voorRecht' met een tweede zaakstroom, naast de huidige stroom VvE-zaken. Met deze pilot wordt de toegang tot het recht via een online portaal sterk verbeterd.

Invoering nieuw Wetboek van Strafvordering

De Rechtspraak vormt als organisatie een schakel binnen de strafrechtketen en is volop betrokken bij de totstandkoming van het nieuwe Wetboek van Strafvordering.

De implementatie wordt een grote opgave die de nodige (personele en financiële) druk zal leggen op de Rechtspraak. De Innovatiewet Strafvordering is reeds in 2022 in werking getreden en maakt het mogelijk om vooruitlopend op de inwerkingtreding van het nieuwe wetboek te experimenteren met een aantal bepalingen. Inmiddels is bekend dat de nieuwe datum van inwerkingtreding van het nieuwe Wetboek van Strafvordering 1 april 2029 zal zijn.

Voor de implementatie van het nieuwe Wetboek binnen de Rechtspraak is een programma 'NWvSV' ingericht. Het programma zal in 2025 met name gericht zijn op de deelprojecten voor de implementatie van het wetboek. Die deelprojecten zien op onder meer het voorbereiden van de met het nieuwe Wetboek van Strafvordering samenhangende digitalisering, het opstellen van een opleidingsplan, het aanpassen van werkprocessen en de periodieke herijking van de structurele kosten. Ook zal het programma blijven participeren in het wetgevingstraject en in expertmeetings.

De pilots audiovisuele verslaglegging, mediation en prejudiciële vragen aan de Hoge Raad worden in 2024 geëvalueerd. Bij het ministerie van Justitie en Veiligheid en het WODC is in het kader van die evaluatie aan de orde gesteld dat afhankelijk van de voortgang van de pilots en (representatieve) uitkomsten van de evaluatie, één of meerdere pilots verlengd zullen kunnen worden om een verantwoorde keuze te kunnen maken. De uitkomsten bepalen mede of de wettelijke bepalingen in de voorgestelde vorm behouden kunnen blijven. De evaluatie wordt uiterlijk 1 oktober 2024 aangeboden aan de Tweede Kamer.

Opvolging reflectietraject familie- en jeugdrechters

In februari 2023 heeft de reflectiecommissie familie- en jeugdrechters van de rechtbanken en de gerechtshoven haarrapport «Recht doen aan kinderen en ouders» gepubliceerd. Dit rapport bevat een groot aantal conclusies en aanbevelingen om meer rechtsbescherming aan ouders en kinderen te bieden. De aanbevelingen uit het reflectierapport zijn ter hand genomen.

De vele aanbevelingen kunnen en zullen niet allemaal tegelijk, maar gefaseerd geïmplementeerd worden. Met voorrang worden vier onderwerpen opgepakt: het afschaffen van de meldbriefprocedure, meer tijd op zitting, een landelijk eenduidige leeftijd horen minderjarigen en onderzoek naar het vertalen van oproepbrieven.

Samenwerken in netwerken

De Rechtspraak zet zich actief in voor samenwerking binnen diverse netwerken met verschillende partijen en belanghebbenden. Deze samenwerking vindt plaats op internationaal, landelijk en op arrondissementsniveau, is niet vrijblijvend en vereist een serieuze inzet van alle betrokken partijen. Dit is belangrijk en noodzakelijk om het rechtssysteem zo goed mogelijk te laten functioneren. Tegelijkertijd blijft de onafhankelijke en onpartijdige rol van de rechter in elke samenwerking volledig gewaarborgd, zodat de integriteit van de rechtspraak behouden blijft.

De mensen: vinden, binden, boeien & iedereen voelt zich welkom en gewaardeerd (inclusiviteit)

De Rechtspraak heeft, net als andere organisaties in Nederland, te maken met arbeidsmarktkrapte. Om nu en in de toekomst professionele, onafhankelijke en tijdige rechtspraak mogelijk te maken, is het daarom essentieel om betrokken en bekwame medewerkers aan te trekken en te behouden, zodat zij hun talenten optimaal kunnen inzetten. De opleidingscapaciteit is daarom al eerder opgeschaald naar 140 rechters en/of raadsheren in opleiding. Ook wordt specifiek ingezet op het aantrekken van fiscalisten in verband met de gedeeltelijke inwerkingtreding van de fiscale vereenvoudigingswet in 2027.

In 2025 gaat de Rechtspraak door met diverse HR-projecten gericht op arbeidsmarktcommunicatie en de ontwikkeling van doelgroepcampagnes en de verdere invulling van het traineeprogramma voor jonge juristen. Daarbij wordt er verder geïnvesteerd in het versterken van leidinggevenden en de HR-functie binnen de Rechtspraak. Werkplezier, inzetbaarheid en vitaliteit van alle medewerkers blijft van belang om te zorgen dat de kwaliteit van het rechtspreken kwantitatief en kwalitatief hoog blijft. Ook wordt ingezet op werkdrukverlagende maatregelen en activiteiten om werkplezier te verhogen, mede naar aanleiding van het rapport van de onafhankelijke verkenner.

De Rechtspraak zorgt ervoor dat zij nu en in de nabije toekomst waarin schaarse middelen, digitalisering en kunstmatige intelligentie een prominente rol spelen, voldoende toegerust is voor haar maatschappelijke taak. Hiertoe worden diverse scenario's en de gewenste organisatieontwikkeling voor de Rechtspraak richting 2030 uitgewerkt. De inzet van HR analytics ondersteunt bij het uitwerken van deze scenario's.

Huisvesting en beveiliging

Voor 2025 wordt er veel (voor)werk gestoken in de instandhouding en verduurzaming van de bestaande huisvestingsportefeuille. De extra beveiligde zittingslocaties in Vlissingen en Lelystad zijn onderhanden werk van het RVB in 2025. De zittingslocatie binnen PI Vught, voor onder andere verhoren van de rechter-commissaris, wordt in 2025 opgeleverd. Door de verhoogde dreiging treft de Rechtspraak in het algemeen maatregelen om risico's te beperken en adequaat te kunnen handelen.

Doorlooptijden

De doorlooptijd is gedefinieerd als de totale tijd in dagen die verstrijkt tussen het instromen en het uitstromen van een zaak bij een gerechtelijke instantie. De Rechtspraak heeft deze (maximum)normen voor doorlooptijden in 2020 ontwikkeld, dit worden «de standaarden» genoemd. Er wordt nu voor het overgrote deel gewerkt met een maximum voor het aantal dagen perzaakstroom. Het streven is dat alle zaken binnen deze standaard worden afgehandeld. Deze methodiek maakt interne sturing eenvoudiger en maakt duidelijker wat rechtszoekenden kunnen verwachten. Voor de interne sturing worden inmiddels zo'n 70 standaarden voor (hoofd)zaakstromen onderscheiden. De verantwoording in het jaarverslag vindt plaats per rechtsgebied, met nadere specificatie voor een tweetal zaakstroomgroepen onder bestuur. In de onderstaande tabel wordt het percentage zaken weergegeven dat is uitgestroomd binnen de genormeerde doorlooptijd in 2023. Het streven is om over de hele linie elk jaar vooruitgang te boeken in het percentage zaken dat binnen de normtijd wordt afgehandeld.

Tabel 92 Doorlooptijden	
Bestuur	Standaard
Rechtbanken	30%
waarvan belastingzaken	15%
waarvan vreemdelingenkamer	54%
Gerechtshoven (belastingzaken)	15%
CBb	9%
CRvB	4%
Familie- en jeugdrecht	
Rechtbanken	66%
Gerechtshoven	46%
Handel/kanton	
Rechtbanken	76%
Gerechtshoven	27%
Strafrecht	
Rechtbanken	37%
Gerechtshoven	26%
Toezicht	
Rechtbanken	47%

Bijlagen

p. 213

Tabel 117 Subsidies (bedragen x € 1.000)¹

Artikel	Naam subsidie(regeling)	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Laatste evaluatie-moment	Volgende evaluatie-moment
31	Opsporing	2.677	2.721	2.613	2.452	2.302	2.130	2.063	Zie toelichting	Zie toelichting
31	Stichting Arbeidsmarkt en Opleidingsfonds Politie (SAOP)	3.173	4.183	3.965	3.719	3.493	3.232	3.130	Zie toelichting	Zie toelichting
31	Overige Subsidies	4.268	8.957	607	569	534	494	478	Zie toelichting	Zie toelichting
32	Stichting geschillencommissies voor Consumentenzaken	617	1.251	975	921	870	813	790	2018	2024
32	Juridisch Loket	33.393	38.983	32.639	33.284	31.262	28.927	28.005	Zie toelichting	Zie toelichting
32	Overig Subsidie toegang rechtsbestel	42	3.900	1.441	1.351	1.269	1.174	1.137	Zie toelichting	Zie toelichting
32	Nederlandse Vereniging voor de Rechtspraak (NVvR)	614	640	615	577	542	500	485	2014	2025
32	Wetgeving	1.172	1.474	1.416	1.328	1.248	1.154	1.118	Zie toelichting	Zie toelichting
32	Perspectief Herstelbemiddeling	-	2.175	2.403	2.277	2.162	2.030	1.970	2013	2026
32	Overige subsidies Rechtspleging	6.862	6.121	6.306	5.884	5.489	5.045	4.882	Zie toelichting	Zie toelichting
33	Centrum voor Criminaliteitsbestrijding en Veiligheid (CCV)	3.400	4.469	3.758	3.526	3.311	3.064	2.966	2019	2024
33	Keurmerk Veilig Ondernemen	514	-	-	-	-	-	-	2024	2024
33	Platform Veilig Ondernemen	11.907	11.370	10.920	10.245	8.777	8.123	7.863	Zie toelichting	Zie toelichting
33	Overige subsidies (veiligheid en bestuur)		3.570	2.754	1.990	1.869	1.727	1.673	Zie toelichting	Zie toelichting
33	Centrum voor Criminaliteitsbestrijding en Veiligheid (CCV)	556	34	562	527	495	458	444	2019	
33	Comensha	880	1.028	987	926	870	805	780	2016	2024
33	Fraudehelpdesk	750	921	912	897	884	868	862	Zie toelichting	Zie toelichting
33	Meldpunt online Discriminatie (MOD)	250	263	253	237	223	206	200	Zie toelichting	Zie toelichting
33	Stichting Expertisebureau Online Kindermisbruik (EOKM) / Offlimits	171	2.681	2.575	2.415	2.268	2.099	2.035	Zie toelichting	Zie toelichting
33	Overige subsidies opsporing en vervolging	9.226	3.448	2.413	1.096	989	864	811	Zie toelichting	Zie toelichting
34	Subsidies Integriteit en kansspelen	2.610	1.359	1.305	1.201	1.128	1.044	1.011	2013	2027
34	Subsidies Aanpak criminaliteitsfenomenen	3.997	4.920	4.826	4.147	3.904	3.612	3.497	2013	2027
34	Subsidies Jeugdbescherming en Jeugdsancties	39.999	28.084	28.063	26.276	18.333	25.261	13.126	2010	2027
34	Subsidies Intra- en extramurale sanctieuitvoering	7.994	3.885	3.557	3.112	2.686	2.227	1.914	2018	2027
34	Vrijwilligerswerk gedetineerden	4.100	4.480	4.516	4.462	4.427	4.356	4.459	Zie toelichting	Zie toelichting
34	Perspectief Herstelbemiddeling	1.744	-	-	-	-	-	-	2013	2027
34	Stichting Reclassering Caribisch Nederland (BES)	2.140	2.109	2.026	1.900	1.784	1.651	1.599	Zie toelichting	Zie toelichting
36	Nederlands Rode Kruis	1.320	1.763	1.520	1.426	1.339	1.239	1.200	Zie toelichting	2023
36	Stichting Korpora	890	661	635	596	559	517	500	Zie toelichting	2022
36	Overig Nationale Veiligheid en terrorismebestrijding	5.777	2.971	2.854	2.677	2.514	2.326	2.253	Zie toelichting	2022
37	Stichting Vluchtelingenwerk Nederland	18.621	23.052	-	-	-	-	-	2023	2024
37	Internationale Organisatie voor Migratie	2.632	2.713	-	-	-	-	-	2023	2024
37	Nationaal Programma Oekraïense vluchtelingen	36.367	29.248	-	-	-	-	-	Zie toelichting	zie toelichting

Begroting – Binnenlandse Zaken

2. Beleidsagenda

2.1 Beleidsprioriteiten

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) werkt aan **grote maatschappelijke opgaven voor Nederland en ons Koninkrijk, zoals een sterke en weerbare democratische rechtsstaat, het bewaken van grondrechten, goed openbaar bestuur, een dienstbare overheid, digitalisering en het herstel van Groningen.** Het vertrouwen in de overheid en de politiek is geschaad door schandalen, zoals de toeslagenaffaire en de gaswinning in Groningen en Noord-Drenthe. Nu is het moment om te werken aan herstel en verandering. **Dit kabinet komt daarom met een agenda voor de vernieuwing van de democratie en versterking van de rechtsstaat, het bestuur en de controle daarop.** De basis voor dit beleid is het hoofdlijnenakkoord 2024 'Hoop, Lef en Trots'. De begroting voor 2025 is de eerste begroting van dit kabinet.

2.1.1 Sterke en weerbare democratie en rechtsstaat

Goed bestuur en een sterke en weerbare democratie en rechtsstaat vormen het fundament van onze samenleving. Voor het goed functioneren hiervan is het van belang dat de verschillende instituties en bestuurslagen binnen de democratische rechtsstaat effectief zijn, met gezag opereren en met elkaar in evenwicht zijn. Ook is het essentieel dat het bestuur betrouwbaar, betrokken en bekwaam is. Daarom lanceert het kabinet een agenda voor vernieuwing van de democratie, de rechtsstaat en het bestuur en de controle daarop. Doel is het versterken van het belang van de Grondwet en van grondrechten, van 'checks and balances' in ons democratisch bestel, van rechtsstatelijke instituties en rechtsbeginselen. Hierbij is ook nadrukkelijk aandacht voor de onderlinge samenhang tussen deze thema's. Voor deze agenda is vertrouwen essentieel. Deze aanpak kan niet los worden gezien van het herstel van de verbinding tussen overheid en inwoners.

[...]

Rechtsstaat

De toeslagenaffaire en de grote problemen rondom de gaswinning in Groningen en Noord-Drenthe zijn voorbeelden van situaties waarbij de overheid te veel heeft vastgehouden aan de eigen systemen en processen en te weinig oog heeft gehad voor de burger. Het is nodig om vertrouwen in de overheid en de rechtsstaat te herstellen. Vernieuwing van het democratisch stelsel en versterking van de rechtsstaat zijn noodzakelijk. Daarom werken we aan de uitvoering van het advies van de Staatscommissie parlementair stelsel, gaan we aan de slag met de uitkomsten van de Enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening, de Staatscommissie rechtsstaat, het adviescollege inzake de werking van artikel 57 van de Grondwet en met de voorlichting van de Afdeling advisering van de Raad van State over de inrichting van het systeem inzake de geschilbeslechting in het verkiezingsproces. Onder coördinatie van de minister van BZK en in samenwerking met de minister van SZW als verantwoordelijk bewindspersoon voor Werk aan Uitvoering werkt het kabinet aan het opsporen, openbaar maken en wegnemen van onevenredige hardheden in beleid, wetgeving en uitvoering. Jaarlijks wordt een openbaar rapport uitgebracht getiteld "Hardheden en oplossingen".

Institutionele vernieuwing

In een democratische rechtsstaat is constitutionele toetsing van ontwerpregelgeving van groot belang om het risico van ongerechtvaardigde inbreuken op grondrechten te verkleinen. We versterken daarom de constitutionele toetsing voordat wet- en regelgeving in werking treedt. Ook wordt op korte termijn het wetsvoorstel om constitutionele toetsing van wetten aan verschillende grondrechten door de rechter mogelijk te maken in consultatie gebracht. Daarbij werkt het kabinet aan een grondwetsherziening tot invoering van een constitutioneel hof. Daarnaast wordt gewerkt aan de verzelfstandiging van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State om zo de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en de Afdeling advisering van de Raad van State verder te versterken.

[...]

Daarnaast wil het kabinet bereiken dat de Grondwet de bescherming biedt die past bij de huidige tijd, waarin digitale technologie een steeds belangrijkere rol speelt in de verhouding tussen overheid en burgers. Vooral in de Europese Unie, maar ook in Nederland, zijn de afgelopen jaren veel wetten aangenomen die de impact van nieuwe technologie in goede banen moet leiden. Dat is goed, maar daarnaast is het belangrijk om de invloed van nieuwe technologie, zoals kunstmatige intelligentie en immersieve technologieën, op de grondrechten en de grondwettelijke waarborgen op het institutionele vlak te kennen en de Grondwet zo nodig te moderniseren.

2.1.2 Goed bestuur

[...]

Met het wetsvoorstel Wet versterking waarborgfunctie Awb worden diverse aanpassingen doorgevoerd om de dienstverlening van de overheid te verbeteren, persoonlijk contact te bevorderen, de menselijke maat te versterken en hardheden te voorkomen. Het wetsvoorstel sluit aan bij een meer informele en oplossingsgerichte aanpak door de overheid, die het kabinet zal ondersteunen met handvatten voor de publieke dienstverleners. Hierbij is de goede uitvoerbaarheid randvoorwaardelijk. Met het wetsvoorstel zal het kabinet ook de positie van burgers bij de bestuursrechter verstevigen (de «burgerlus»). Het kabinet vindt het van groot belang dat een enkele fout een burger niet langer diep in de problemen mag brengen. Die grondgedachte ligt mede ten grondslag aan het wetsvoorstel Wet versterking waarborgfunctie Awb. Het kabinet zal bezien of een verdere versterking van het recht op vergissen uniform en domeinoverstijgend op korte termijn gerealiseerd kan en moet worden.

Nationale veiligheid

[...]

Criminele ondermijning

De AIVD doet onderzoek naar criminele netwerken die de nationale veiligheid bedreigen. Het onderzoek draagt eraan bij dat aanslagen tegen de rechtsstaat worden voorkomen, dat bedreigde personen worden beschermd en dat systeemkwetsbaarheden binnen de overheid en het bedrijfsleven worden ontdekt, zodat criminelen die niet kunnen misbruiken.

Een open overheid

Het kabinet wil verder werken aan meer openbaarheid en betere toegang tot overheidsinformatie voor burgers, bedrijven en journalisten, door in te zetten op meer actieve openbaarmaking en het verbeteren en versnellen van de afhandeling van informatieverzoeken. In 2025 wordt daarvoor verder gewerkt aan de uitvoering van de maatregelen zoals aangekondigd in de kabinetsreactie op de Woo-invoeringstoets (Kamerstukken II 2023/24, 32802, nr. 94). Het kabinet wil met deze maatregelen de uitvoering én uitvoerbaarheid van de Woo verbeteren. Voor wat betreft de uitvoering zal het kabinet onder andere maatregelen nemen die moeten zorgen voor meer uniforme en efficiëntere afhandelingsprocessen, dejuridisering en meer en beter contact met Woo-verzoekers. In een Algemene Maatregel Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 36 600 VII, nr. 2 20 van Bestuur (AMvB) zullen hierover nadere regels worden gesteld. Voor de afhandeling van omvangrijke verzoeken wordt een nieuwe werkwijze ontwikkeld waarbij in eerste instantie de meest relevante documenten worden verzameld, beoordeeld en verstrekt, zodat burgers en journalisten snel deze informatie ontvangen. Ook worden generieke voorzieningen, zoals een publiek doorzoekbare index voor actief openbaar gemaakte stukken van de overheid doorontwikkeld, zodat openbaar gemaakte informatie online vindbaar en doorzoekbaar is. Daarnaast wil het kabinet maatregelen treffen om de uitvoerbaarheid van de Woo te verbeteren. Denk aan het tegengaan van misbruik van de Woo en het terugbrengen van de uitvoeringslast van Woo-verzoeken. Daarnaast worden in 2025 diverse onderzoeken opgeleverd. Denk aan een onderzoek naar de uitvoeringslasten, kosten en (benodigde) kosten van de afhandeling van Wooverzoeken en een onderzoek naar de informatiebehoeften vanuit de samenleving. Eind 2025 wordt daarnaast gestart met de evaluatie van de Woo.

2.1.4 Toekomstbestendig digitaliseren

[...]

Verantwoorde AI, algoritmes en digitale technologie

[...]

Ook zetten we in 2025 in op de implementatie van de Europese AI-verordening bij de overheid en het versterken van toezicht daarop. We stimuleren daarbij de verantwoorde en rechtmatige inzet van AI door de overheid, voor maatschappelijke opgaven, het verbeteren van dienstverlening én om effectiever te werken. Deze verbinden we aan voorwaarden zoals veiligheid, privacy en rechtsbescherming.

2.5 Strategische Evaluatie Agenda

De Strategische Evaluatie Agenda (SEA) is een instrument dat is ontwikkeld aan de hand van de vierde voortgangsrapportage Inzicht in Kwaliteit (Kamerstukken II 2020/21, 31865, nr. 184). De SEA biedt een overzicht van de beleidsthema's, een korte toelichting op de inzichtbehoefte per thema, en een daarbij passende agendering van evaluatieonderzoek. Het doel is om meer inzicht in de beleidsthema's te krijgen, en continue verbetering van beleid en uitvoering te stimuleren.

Tabel 4 Strategische Evaluatieagenda

Thema	Type onderzoek	Afronding	Status	Toelichting onderzoek	Begrotingsartikel(en)
Sterke en weerbare democratische rechtstaat, Goed functionerend openbaar bestuur	Ex post	2024	Afgerond	Beleidsdoorlichting Openbaar bestuur en democratie	1.1 Bestuur en Regio en 1.2 Democratie
	Ex post	2028	Te starten	Periodieke rapportage Goed functionerend openbaar bestuur	1.1 Bestuur en regio
	Ex post	2028	Te starten	Periodieke rapportage Sterke en weerbare democratische rechtsstaat	1.2 Democratie
Waardengedreven digitale samenleving	Ex post	2026	Te starten	Periodieke rapportage Overheidsdienstverlening, informatiebeleid en informatiesamenleving	6.2 Overheidsdienstverlening informatiebeleid en informatiesamenleving
	Ex post	2025	Te starten	Periodieke rapportage Identiteitsstelsel	6.5 Identiteitsstelsel
	Ex post	2028	Te starten	Periodieke rapportage hoogwaardige dienstverlening één overheid	6.7 Hoogwaardige dienstverlening één overheid
Grenzeloos samenwerkende (Rijks-)overheid	Ex post	2024	Lopend	Periodieke rapportage Werkgevers- en bedrijfsvoeringsbeleid	7.1 Werkgevers- en bedrijfsvoeringsbeleid
Een veilig Groningen met perspectief	Ex post	2030	Te starten	Periodieke rapportage Een veilig Groningen met perspectief	15 Een veilig Groningen met perspectief

3. Beleidsartikelen 3.1

Artikel 1. Openbaar bestuur en democratie

A. Algemene doelstelling

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) werkt aan een slagvaardig en betrouwbaar openbaar bestuur waarop inwoners kunnen vertrouwen en wat oog heeft voor de menselijke maat. Een openbaar bestuur dat samen met de samenleving in staat is de maatschappelijke opgaven op te lossen. Veranderingen in onze maatschappij beïnvloeden hoe ons bestuur en onze democratie werkt. Om waarden als legitieme besluitvorming, slagkrachtig openbaar bestuur en transparantie daarbij te behouden en democratische waarden en vrijheden te borgen en versterken, is continue aandacht nodig voor de werking en inrichting van democratie en bestuur.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft de zorg voor het goed functioneren van het openbaar bestuur van ons land.

De minister is hoeder van de Grondwet (GW).

De minister is verantwoordelijk voor:

Stimuleren

- Om de slagvaardigheid van het openbaar bestuur te versterken stimuleert de minister de samenwerking tussen overheden en het werken als één overheid, onder meer via de Agenda stad, City Deals en Regio's aan de grens.
- Ter versterking van het democratisch bestel werkt de minister aan een sterkere verbinding van inwoner en overheid, aan betere toerusting en ondersteuning van politieke ambtsdragers en aan een weerbaarder bestuur. De minister stimuleert en faciliteert betrokken partijen en draagt zorg voor kennisontwikkeling en –verspreiding. Concrete voorbeelden zijn Netwerk Weerbaar bestuur en Kennispunt Lokale Politieke Partijen.
- De minister stimuleert, vanuit haar verantwoordelijkheid voor de Grondwet, het mensenrechtenbeleid in Nederland.
- De minister heeft een stimulerende rol voor een betrouwbare overheid door medeondertekening van de Algemene wet bestuursrecht. Deze wet is kaderstellend voor een behoorlijk bestuur.
- De minister draagt (mede in reactie op het rapport Ongekend onrecht) zorg voor een betere dienstverlening aan de burger vanuit alle onderdelen van de overheid (Kamerstukken II 2020/21, 35510, nr. 4).
- De minister geeft uitvoering aan het Nederlandse decoratiestelsel en aan de ontslag- en benoemingsprocedures van burgemeesters, commissarissen van de Koning en leden van de Hoge Colleges van Staat.

C. Beleidswijzigingen

D. Budgettaire gevolgen van beleid (tabel blz 38/39)

Art.	Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
	<i>Subsidies (regelingen)</i>							
	Politieke partijen	29.458	32.340	32.910	31.145	32.768	28.412	27.291
	Comité 4/5 mei	130	133	133	133	126	120	115
	ProDemos	8.979	9.779	9.581	9.581	9.113	8.707	8.296
	Verbinding inwoner en overheid	2.326	504	2.989	2.085	1.947	1.850	2.039
	Toerusting en ondersteuning politieke ambtsdragers	3.334	3.143	2.655	3.001	2.830	2.734	2.637
	Weerbaar bestuur	1.063	1.927	3.492	3.492	3.434	3.386	3.336
	St Thorbeckeleerstoel	0	480	0	186	0	0	114
	Decentrale politieke partijen	0	200	8.382	8.367	7.852	0	8.150
	<i>Oprichtingen</i>							
	Verbinding inwoner en overheid	1.841	11.549	33.031	45.219	59.838	47.328	44.285
	Toerusting en ondersteuning politieke ambtsdragers	406	558	556	540	539	407	846
	Weerbaar bestuur	2.191	4.472	8.680	8.637	12.407	10.529	9.436
	<i>Inkomensoverdrachten</i>							
	Toerusting en ondersteuning politieke ambtsdragers	6.783	7.413	7.356	7.335	7.301	7.289	7.297
	Vergoeding rouwvervoer	1	0	0	0	0	0	0
	<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>							
	Diverse bijdragen	2.519	1.085	1.034	1.026	1.011	1.007	1.010
	<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>							
	Diverse bijdragen	92	0	0	0	0	0	0
	<i>Bijdrage aan agentschappen</i>							
	Dienst Publiek en Communicatie	2.101	638	1.090	1.087	1.084	1.083	1.084
	RVO	0	0	0	0	0	25	25

E. Toelichting op de financiële instrumenten

1.1 Bestuur en regio

Subsidies

[...]

Daarnaast zijn er middelen beschikbaar voor de uitvoering van de actieagenda sterk bestuur. Onder andere voor het versterken van de feedbackloop tussen beleid en uitvoering, de dienstverlening en burgerperspectief.

Versterken rechtsstaat

De instituties van de rechtsstaat worden versterkt. Er worden subsidies verstrekt om dit doel te bereiken.

Oprichtingen

[...]

Versterken rechtsstaat

De instituties van de rechtsstaat worden versterkt. Zo wordt gewerkt aan de oprichting van een Constitutioneel hof en het verzelfstandigen van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. De constitutionele toetsing ex ante wordt versterkt.

3.6 Artikel 6. Overheidsdienstverlening en informatiesamenleving

A. Algemene doelstelling

Een digitale samenleving over de grenzen heen die rekening houdt met burgers en werkt aan maatschappelijke opgaven.

[...]

C. Beleidswijzigingen

In het **hoofdlijnenakkoord is vastgelegd dat AI (artificiële intelligentie) door de overheid op een verantwoorde manier wordt ingezet**. Eveneens wordt er ingezet op standaarden voor het gebruik van modellen en algoritmes, op een transparante en navolgbare manier. Daarbij wordt aangegeven waarvoor ze wel en niet zijn bedoeld en met welk doel. Daarnaast is in het hoofdlijnenakkoord aangegeven dat de kennis van digitalisering wordt versterkt en dat de overheid de weerbaarheid tegen desinformatie en ‘deepfakes’ vergroot. We zetten hierbij in op maatregelen om verspreiding van desinformatie aan te pakken, om de weerbaarheid van burgers te vergroten en om kennisontwikkeling ten aanzien van desinformatie te versterken. **Verder is in het hoofdlijnenakkoord afgesproken dat de aanpak van digitale dreigingen door statelijke actoren wordt versterkt. We zetten hierbij ook in op Europese samenwerking, weerbaarheid van digitale Rijksoverheid, medeoverheden en samenleving.**

D. Budgettaire gevolgen van beleid (tabel blz 50/51/52)

	303.198	335.166	349.926	350.967	350.992	350.595	350.880
6.8 Generieke Digitale Infrastructuur							
<i>Subsidies (regelingen)</i>	6.525	8.853	0	0	0	0	0
Doortontwikkeling en innovatie digitale overheid	6.525	8.853	0	0	0	0	0
<i>Oprachten</i>	1.220	6.330	66.657	66.709	66.445	67.219	67.274
Doortontwikkeling en innovatie	1.220	6.330	66.657	66.709	66.445	67.219	67.274

Oprachten

[...]

Informatiesamenleving

De belangrijkste opdrachten voor 2025 zijn om beleidsinstrumenten voor online kinderrechten, desinformatie, digitale gemeenschapsgoederen en een techscan door te ontwikkelen. Verder zijn er opdrachten op het gebied van informatieveiligheid, zoals onderzoek en de ontwikkeling van instrumenten om de digitale weerbaarheid van burgers te bevorderen alsmede de doortontwikkeling van het instrument IT-audit en jaarverslag als bouwsteen in de toezicht en verantwoordingssystematiek. Ook worden er opdrachten verstrekt via het Startup in Residence programma voor het ontwikkelen van de DigiHandig- app met laagdrempelige lesmodules om burgers digitaal vaardiger te maken en om mensen spelenderwijs via een tablet online mediawijs te maken. Verder zijn er opdrachten voor de implementatie van het BSN en DigiD in Caribisch Nederland via het programma Werk aan Uitvoering (WaU)

Begroting - Asiel en Migratie

2.1 Beleidsagenda

2.1 Beleidsprioriteiten

[...]

Daarom zet dit kabinet in op een breed pakket aan maatregelen om het asielstelsel ingrijpend te hervormen, de instroom te beperken en de asielketen per direct te ontlasten. Op basis van **artikel 11 van de Vreemdelingenwet 2000 (Vw)** wordt op voordracht van de minister president een koninklijk besluit vastgesteld, **waarmee artikel 111 Vw in werking wordt gesteld**. Dit biedt de regering de mogelijkheid voor het geval van buitengewone omstandigheden regels te stellen die afwijken van bepalingen uit de hoofdstukken 1 tot en met 7 Vw. Om geen tijd te verliezen start het kabinet tevens (1) een traject voor een tijdelijke **asielcrisiswet** om de acute asielinstroom en opvangcrisis te bestrijden, **waarbij het kabinet eveneens maatregelen treft die buiten de bepalingen van de Vreemdelingenwet 2000 vallen**, (2) maakt het kabinet zo snel mogelijk in Brussel kenbaar dat Nederland **een opt-out van Europese asiel- en migratieregelgeving wil**,

en (3) start het kabinet een asielhervormingspakket van wets- en beleidswijzigingen om tot een structurele hervorming van het asielstelsel te komen. Het kabinet zet in op een tweestatusstelsel met forse beperkingen op het terrein van **naeis**, opvang van kansarme asielzoekerszoekers op aparte locaties met een apart en zo veel mogelijk versoberd regime, **kortere procedures en de afschaffing** van de asielvergunning voor onbepaalde tijd.

[...]

2.3 Belangrijkste beleidsmatige mutaties

Tabel 1 Belangrijkste beleidsmatige uitgavenmutaties t.o.v. vorig jaar (bedragen x € 1.000)						
	Artikel	2025	2026	2027	2028	2029
Stand eerste suppletoire begroting 2024		9.465.785	6.707.388	2.115.560	2.115.531	2.115.531
Belangrijkste suppletoire mutaties						
1	Verduurzaming Rijksvastgoed	37	16.205	0	0	0
2	Beperken asielinstroom	37	0	0	- 467.554	- 935.109
3	Taalonderwijs Oekraïense ontheemden	37	- 10.000	0	0	0
4	Loon -en prijsbijstelling	37	20.320	20.393	38.095	38.094
5	Bonussen spreidingswet	37	- 12.000	0	0	0
6	Opvang ontheemden	37	0	3.041.000	1.168.000	0
Overige mutaties miljoenennota/ ontwerpbegroting			588	438	138	288
Stand ontwerpbegroting 2025		9.480.898	9.769.219	2.854.239	1.218.804	1.218.804

Toelichting

[...]

2. Beperken asielinstroom

De asielbegroting van Asiel en Migratie wordt in samenhang met het maatregelenpakket op het terrein van asiel in 2027 verlaagd met € 467,6 mln. en vanaf 2028 structureel met € 935,1 mln. De aanvullende middelen die bij de eerste suppletoire begroting 2024 beschikbaar zijn gesteld, zijn niet meerjarig toegekend waardoor het budget vanaf 2027 een sterke daling laat zien naar € 1,3 mld. vanaf 2029.

3. Beleidsartikelen

3.1 Artikel 37. Asiel en Migratie

[...]

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 37 (bedragen x € 1.000)

Art.	Verplichtingen	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
	Uitgaven	0	0	9.490.898	9.769.219	2.854.239	1.218.804	1.218.804
37.2	Toegang, toelating en opvang vreemdelingen	0	0	9.452.543	9.740.097	2.832.388	1.204.218	1.204.218
	<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	0	0	951.214	894.507	537.886	402.279	402.279
	IND	0	0	866.372	809.634	453.013	317.406	317.406
	DJI - Vreemdelingsbewaring en uitzetcentra	0	0	84.842	84.873	84.873	84.873	84.873
	<i>Bijdrage aan ZBO's/RWT's</i>	0	0	4.502.164	4.890.105	1.016.100	691.390	691.390
	COA	0	0	4.062.600	4.422.334	906.455	616.857	616.857
	NIDOS - opvang	0	0	439.564	467.771	109.645	74.533	74.533
	<i>Bijdrage aan medeoverheden</i>	0	0	3.602.515	3.716.988	1.152.348	0	0
	Nationaal Programma Oekraïense Vluchtelingen	0	0	3.602.515	3.716.988	1.152.348	0	0
	<i>Subsidies (regelingen)</i>	0	0	49.191	49.191	33.145	17.801	17.801
	Vluchtelingenwerk Nederland	0	0	13.052	13.052	13.050	13.049	13.049
	Nationaal Programma Oekraïense Vluchtelingen	0	0	31.385	31.385	15.342	0	0
	Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)	0	0	2.776	2.776	2.776	2.775	2.775
	Overige Subsidies	0	0	1.978	1.978	1.977	1.977	1.977
	<i>Opdrachten</i>	0	0	347.459	189.306	92.909	92.748	92.748
	Programma Keteninformatisering	0	0	9.178	10.093	9.978	9.978	9.978
	Versterking vreemdelingenketen	0	0	125.429	87.284	82.621	82.770	82.770
	Nationaal Programma Oekraïense Vluchtelingen	0	0	212.852	91.929	310	0	0
37.3	Terugkeer en bewaring vreemdelingen	0	0	28.355	29.122	21.851	14.586	14.586
	<i>Bijdrage aan agentschappen</i>	0	0	9.024	7.556	5.669	3.784	3.784
	DJI - Dienst vervoer en ondersteuning	0	0	9.024	7.556	5.669	3.784	3.784
	<i>Subsidies (regelingen)</i>	0	0	10.103	10.667	8.005	5.342	5.342
	REAN-regeling	0	0	6.557	6.965	5.227	3.488	3.488
	Overige Subsidies	0	0	3.546	3.702	2.778	1.854	1.854
	<i>Opdrachten</i>	0	0	9.228	10.899	8.177	5.460	5.460
	Vreemdelingen vertrek	0	0	9.228	10.899	8.177	5.460	5.460
	Ontvangsten	0	0	12.826	13.826	13.826	13.826	13.826

E. Toelichting op de financiële instrumenten

37.2 Toegang, toelating en opvang vreemdelingen

[...]

De uitwerking van de maatregelen uit het hoofdlijnenakkoord moet op termijn invulling gaan geven aan het beperken van de instroom.

Kerngetallen vreemdelingenketen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de belangrijkste kengetallen voor de vreemdelingenketen. De hoogte van de instroom (asiel, regulier en naturalisatie) is een belangrijke bepalende factor voor de werkhoeveelheid en daarmee voor de bijdragen aan de organisaties in de vreemdelingen keten.

Tabel 6 Kengetallen aantallen in de vreemdelingenketen

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Asiel						
Asielinstroom	50.670	69.820	76.400	78.780	24.730	24.730
Overige instroom	8.690	5.000	5.000	5.000	2.500	2.500
Opvang COA						
Instroom in de opvang	55.980	77.500	84.360	86.790	25.000	25.000
Uitstroom uit de opvang	43.690	51.590	51.310	52.040	42.210	25.000
Gemiddelde bezetting in de opvang	55.690	81.600	114.650	149.400	132.190	132.190
Toegang en toelating IND)						
Instroom Machtiging tot voorlopig verblijf nareis	22.500	21.830	24.390	27.780	30.280	25.370
Instroom Verblijfsvergunning regulier	65.880	68.460	71.000	72.000	73.000	74.000
Instroom Toelating en Verblijf	76.070	86.400	78.320	80.330	82.080	81.610
Instroom Visa	1.770	1.800	2.000	2.000	2.000	2.000
Instroom	43.930	37.000	37.000	50.000	50.000	50.000
Naturalisatie verzoeken						
Streefwaarden Terugkeer (%)						
Zelfstandig	44%	30%	30%	30%	30%	30%
Gedwongen	23%	20%	20%	20%	20%	20%
Zelfstandig zonder toezicht	33%	50%	50%	50%	50%	50%

Bronnen: INDIS/INDIGO, Maandrapportage COA, KMI en Meerjaren Productie Prognoses (MPP) Vreemdelingen

Wetgevingsprogramma

Tabel 20 Wetgevingsprogramma

Titel	Huidige fase
Wijziging Wet toelating en uitzetting BES i.v.m. de evaluatie van 2018	10. Interne voorbereiding
Wijziging Wet Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers i.v.m. de invoering van een grondslag voor verwerking van bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens	10. Interne voorbereiding
Wetswijziging inzake het verstrekken van persoonsgegevens uit 1F-dossiers door de IND aan het OM.	10. Interne voorbereiding
Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 ter uitvoering van de Hervestigingsverordening , Kwalificatieverordening , Asiel- en migratiebeheerverordening , Procedureverordening , Screeningsverordening , Crisisverordening , Eurodac III verordening en Grensterugkeerprocedure verordening en ter implementatie van de herziene Opvangrichtlijn	10. Interne voorbereiding
Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 in verband met de invoering van schorsende werking in beroep bij aanvragen die op grond van artikel 30 van die wet niet in behandeling zijn genomen	20. Consultatie en toetsing
Wijziging Vreemdelingenwet 2000 i.v.m. de aanpassing van de geldigheidsduur van de verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd	50. Tweede Kamer (voorbereiding)
Novelle bij Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring	60. Tweede Kamer (plenaire) behandeling
Wijziging Vreemdelingenwet 2000 teneinde te voorzien in een grondslag voor het gebruik van biometrie bij automatische grenscontrole	60. Tweede Kamer (plenaire) behandeling
Wijziging Vreemdelingenwet 2000 i.v.m. de implementatie van de herziene Richtlijn kennismigranten 2021 (Richtlijn (EU) 2021/1883; Europese blauwe kaart)	60. Tweede Kamer (plenaire) behandeling
Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring	70. Eerste Kamer (voorbereiding)
Wijziging Vreemdelingenwet 2000 teneinde te voorzien in herziening van de regels voor niet tijdig beslissen op aanvragen op grond van de Vreemdelingenwet 2000	70. Eerste Kamer (voorbereiding)
Wijziging Vreemdelingenwet 2000 i.v.m. aanpassing van de beslistermijnen in asiel- en nareiszaken	70. Eerste Kamer (voorbereiding)
Uitvoeringswet EU-verordeningen grenzen en veiligheid	90. Bekrachtiging, bekendmaking en inwerkingtreding

Bijlage 4: Subsidieoverzicht

Tabel 26 Subsidies (bedragen x € 1.000)¹

Artikel	Naam subsidie(regeling)	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Laatste evaluatiemoment	Volgende evaluatiemoment
37	Stichting Vluchtelingenwerk Nederland	0	0	13.052	13.052	13.050	13.049	13.049 2023	2024
37	Internationale Organisatie voor Migratie	0	0	2.776	2.776	2.776	2.775	2.775 2023	2024
37	Nationaal Programma Oekraïense vluchtelingen	0	0	31.385	31.385	15.342	0	0 Zie toelichting	zie toelichting
37	Overig toegang, toelating en opvang vreemdelingen	0	0	1.978	1.978	1.977	1.977	1.977 2023	2024
37	REAN	0	0	6.557	6.965	5.227	3.488	3.488 2023	2024
37	Overige Terugkeer	0	0	3.546	3.702	2.778	1.854	1.854 2023	2024
Totaal subsidieregelingen		0	0	59.294	59.858	41.150	23.143	23.143	

¹ M.v.v 1 juli 2022 is de Wet Justitie Subsidies vervangen door de Kadernwet overige JenVaubsidies.

Artikel 37

Stichting Vluchtelingenwerk Nederland (VWN)

VWN zet zich op basis van de Universele verklaring voor de Rechten van de Mens in voor de bescherming en het behartigen van de belangen van en het geven van voorlichting aan vluchtelingen en asielzoekers. De subsidie aan VWN is bedoeld om voorlichting over de asielprocedure te geven en is deels gerelateerd aan de bezetting op de COA locaties. Er wordt jaarlijks gekeken of de subsidie die wordt verstrekt nog wel voldoet aan de eisen die zijn hiervoor zijn gesteld. Op deze wijze houdt AenM controle op de juistheid ((rechtmatigheid e.d.) van de toekenning. Tevens is hierbij aangegeven dat de subsidie wordt gecontinueerd, zonder een einddatum op te nemen.

Bijlage 7. Conversietabel

Tabel 30 Conversietabel Hoofdstuk VI (JenV) naar Hoofdstuk XX (Asiel en Migratie)									
Begrotingsnummers	Artikelnaam	Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
[...]									
6.372.4.20	Migratie	Vluchtelingenwerk Nederland	18.621	23.052					
20.372.4.20	Asiel en Migratie	Vluchtelingenwerk Nederland			13.052	13.052	13.050	13.049	13.049

Begroting – Buitenlandse Zaken

2.1 Beleidsagenda

2.1 Beleidsprioriteiten

[...]

Terroristische dreiging en ondermijnende criminaliteit

[...]

Het vertrouwen in en het functioneren van aan de democratische rechtsstaat verbonden instituties staan in toenemende mate onder druk als gevolg van grensoverschrijdende georganiseerde criminaliteit. Daarom blijft Nederland via een Rijksbrede aanpak inzetten op het versterken van Europese en internationale samenwerking, onder meer met bron- en transitlanden in Amerika en het Caribisch gebied.

Europese Unie

Europa is van groot belang voor onze vrede, veiligheid en brede welvaart. We verdienen er ons geld; onze banen zijn er voor een groot deel van afhankelijk. Naast economische voordelen, beschermen we er ook onze democratische rechtsstaat en de veiligheid, grondrechten en persoonlijke vrijheden van onze burgers.

[...]

Nederland zal zich in het kader van versterkte samenwerking met derde landen inspannen voor de ontwikkeling van de Global Gateway. Nederland zal zich, samen met gelijkgezinde lidstaten, hard maken voor de bescherming van de rechtsstaat in de EU. Het kabinet pleit ervoor dat het bestaande EU-rechtsstaatinstrumentarium volledig, consequent en in samenhang wordt benut om rechtsstaats-problematiek te voorkomen, te signaleren en waar nodig aan te pakken. Daarnaast onderzoekt Nederland hoe de effectiviteit van dit instrumentarium kan worden vergroot en verder kan worden ontwikkeld.

[...]

Nederland staat zeer kritisch tegenover verdere uitbreiding van de EU, waarbij er geen concessies worden gedaan aan de Kopenhagen-criteria die gelden voor kandidaat-lidstaten. Nederland ondersteunt kandidaat-lidstaten bij het realiseren van hervormingen. Uitgangspunt voor het kabinet is dat uitbreiding het handelingsvermogen van Nederland en de EU niet verzwakt. **Er zal in kaart moeten worden gebracht hoe mogelijke uitbreiding weerslag heeft op rechtsstaat, waarden, beleid, begroting en bestuur binnen de Unie.**

[...]

3. Beleidsartikelen

3.3 Artikel 3 Effectieve Europese Samenwerking

C. Beleidswijzigingen

De verwerking van de inzet op lagere EU-afdrachten uit het Hoofdlijnenakkoord leidt vanaf 2028 tot een verlaging van dit budget met EUR 1,6 miljard.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 11 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 3 Effectieve Europese samenwerking (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Art. Verplichtingen	10.856.812	10.139.327	10.450.902	13.925.231	13.601.106	15.013.978	15.458.623
Uitgaven	10.566.313	10.078.686	10.722.332	14.202.281	13.784.001	15.055.115	15.499.769
3.1 Afdrachten aan de Europese Unie	10.392.224	5.876.571	6.288.611	9.559.040	9.068.133	10.335.005	10.629.650
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	10.392.224	5.876.571	6.288.611	9.559.040	9.068.133	10.335.005	10.629.650
BNI-afdrachten	4.222.903	4.173.831	4.525.801	7.752.931	7.217.440	8.438.439	8.686.574
BTW-afdrachten	1.409.352	1.467.432	1.527.720	1.572.022	1.617.611	1.664.485	1.711.991
Invoerrechten	4.526.754	0	0	0	0	0	0
Plastic-grondslag	233.215	235.308	235.090	234.087	233.082	232.081	231.085
3.2 Europees Ontwikkelingsfonds	98.094	71.652	38.644	75.000	41.000	41.000	41.000
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	98.094	71.652	38.644	75.000	41.000	41.000	41.000
Europees Ontwikkelingsfonds	98.094	71.652	38.644	75.000	41.000	41.000	41.000
3.3 Een hechtere Europese waardengemeenschap	34.377	20.442	21.431	21.431	14.170	14.170	14.170
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	34.377	20.442	21.431	21.431	14.170	14.170	14.170
Raad van Europa	12.594	13.181	14.170	14.170	14.170	14.170	14.170
Kapitaal aanvullingen bij regionale ontwikkelingsbank	21.783	7.261	7.261	7.261	0	0	0
3.4 Versterkte Nederlandse positie in de Unie	5.117	5.599	5.599	5.599	5.254	5.198	5.207
<i>Subsidies (regelingen)</i>	348	348	348	348	193	137	146
EIPA	348	348	348	348	193	137	146
<i>Opdrachten</i>	275	525	525	525	335	335	335
Europa College beurzenprogramma	190	190	190	190	0	0	0
Programmatische ondersteuning: Taskforce Verenigd Koninkrijk	7	0	0	0	0	0	0
EU-sanctiebeleid	78	335	335	335	335	335	335
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	4.494	4.726	4.726	4.726	4.726	4.726	4.726
Benelux bijdrage	4.494	4.726	4.726	4.726	4.726	4.726	4.726
3.5 Europese Vredesfaciliteit	36.501	154.908	267.046	239.210	190.444	48.742	48.742
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	36.501	154.908	267.046	239.210	190.444	48.742	48.742
Europese Vredesfaciliteit	36.501	154.908	267.046	239.210	190.444	48.742	48.742
3.6 Invoerrechten aan de Europese Unie	0	3.949.514	4.101.001	4.302.001	4.465.000	4.611.000	4.761.000
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	0	3.949.514	4.101.001	4.302.001	4.465.000	4.611.000	4.761.000
Invoerrechten	0	3.949.514	4.101.001	4.302.001	4.465.000	4.611.000	4.761.000

E. Toelichting op financiële instrumenten

[...]

Artikelonderdeel 3.3: Een hechtere Europese waardengemeenschap

- Raad van Europa: Nederland beschouwt de Raad van Europa als een belangrijke hoeder van mensenrechten, democratie en rechtsstaat in heel Europa. Ook wil Nederland bijdragen aan het versterken van de effectiviteit van het toezichtstelsel van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en aan een zorgvuldig voorbereide toetreding van de EU tot het EVRM. De Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging in Straatsburg speelt daarbij een centrale rol door goede betrekkingen en, indien opportuun, regelmatig overleg met het secretariaat van de Raad van Europa, permanente vertegenwoordigingen van andere lidstaten en met de Nederlandse delegatie in de Parlementaire Assemblee (PACE) van de Raad van Europa.

Begroting - Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten en de Kiesraad

2. Beleidsartikelen

C. Beleidswijzigingen

In november 2021 publiceerde de Afdeling bestuursrechtspraak in het rapport 'Lessen uit de kinderopvangtoeslagzaken' de uitkomsten van haar reflectieprogramma. Na de reflectie is besloten om verder onderzoek uit te voeren, intern maar ook met hulp van anderen, met als doel om herhaling te voorkomen. Dat is het programma Betrokken Rechtspraak dat is gestart in 2022 en in de zomer van 2023 is afgerond. Het programma Betrokken Rechtspraak had als doel zorg te dragen voor het uitvoeren van de actiepunten en aanbevelingen die uit het reflectierapport voortkwamen.

Het programma Betrokken Rechtspraak heeft gevolgen voor de werkwijzen binnen de Afdeling bestuursrechtspraak. **Twijfels over de rechtvaardigheid van de rechtspraak worden geuit en besproken. Daarnaast zijn stappen genomen om eerder signalen op te vangen uit de samenleving die van belang kunnen zijn voor de beoordeling van zaken.**

Dit betekent dat de behandeling van zaken door de Afdeling bestuursrechtspraak bewerklijker wordt.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 2 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 1. Raad van State (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Art. Verplichtingen	83.372	91.136	89.537	83.663	83.317	83.316	83.316
Uitgaven	85.301	91.136	89.537	83.663	83.317	83.316	83.316
1.0 Raad van State	85.301	91.136	89.537	83.663	83.317	83.316	83.316
<i>Institutionele inrichting</i>	<i>85.301</i>	<i>91.136</i>	<i>89.537</i>	<i>83.663</i>	<i>83.317</i>	<i>83.316</i>	<i>83.316</i>
<i>Advisering</i>	<i>7.189</i>	<i>7.982</i>	<i>7.876</i>	<i>7.876</i>	<i>7.876</i>	<i>7.876</i>	<i>7.876</i>
<i>Bestuursrechtspraak</i>	<i>36.140</i>	<i>43.005</i>	<i>42.478</i>	<i>36.164</i>	<i>35.818</i>	<i>35.817</i>	<i>35.817</i>
<i>Raad van State gemeenschappelijke diensten</i>	<i>41.972</i>	<i>40.149</i>	<i>39.183</i>	<i>39.623</i>	<i>39.623</i>	<i>39.623</i>	<i>39.623</i>
Ontvangsten	1.486	1.950	1.950	1.950	1.950	1.950	1.950

E. Toelichting op de financiële instrumenten

Uitgaven

Institutionele toetsing

Advisering

De Afdeling advisering van de Raad van State is adviseur van regering en parlement voor wetgeving en bestuur. Zij adviseert over onder meer (initiatief) wetsvoorstellen, algemene maatregelen van bestuur, goedkeuringwetten voor internationale verdragen en de miljoenennota. Verder brengt zij gevraagde voorlichtingen en spontane adviezen uit. Daarnaast heeft zij een taak als onafhankelijk begrotingsautoriteit en schrijft de Klimaatwet voor dat de Afdeling wordt gehoord over het Klimaatplan, de Klimaatnota en de Voortgangsrapportage. Het doel van deze laatste taak is het

regeringsbeleid normatief te toetsen en bestuurlijk te wegen in het licht van het realiseren van de klimaatdoelstellingen.

De Afdeling werkt verder aan de ambitie om aan de hand van het vastgestelde beoordelingskader eerder, breder en scherper te adviseren. Daarbij wordt expliciet aandacht geschonken aan de constitutionele beoordeling. Zij zal ook vaker thematisch, los van concrete wetsvoorstellen, adviseren. Ook kan de Afdeling advisering vaker door de regering of door één der Kamers worden gevraagd om voorlichting te verstrekken. Daarnaast zal zij meer aandacht schenken aan communicatie en toegankelijker taalgebruik.

In onderstaande tabel zijn de realisatie, de verwachte instroom en de planning van afhandeling van adviesaanvragen door de Afdeling advisering weergegeven.

Tabel 3 Instroom en afhandeling adviesaanvragen (in aantallen)							
	Realisatie	Prognose					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Instroom	342	400	400	400	400	400	400
Uitstroom	349	400	400	400	400	400	400

Bestuursrechtspraak

Taak van de Afdeling bestuursrechtspraak is het op de meest doelmatige en kwalitatief goede wijze afdoen van binnengekomen zaken. Tijdigheid, kenbaarheid en voorspelbaarheid en bruikbare rechtsvorming en rechtseenheid zijn daarbij belangrijke aspecten evenals individuele rechtsbescherming van partijen die bij geschillen betrokken zijn. De Afdeling bestuursrechtspraak bestaat uit drie kamers: de Algemene kamer, de Vreemdelingenkamer en de Omgevingskamer.

In onderstaande tabel zijn de in het begrotingsjaar 2023 gerealiseerde uitstroom van zaken en de instroomverwachting voor de jaren 2024-2029 weergegeven.

Tabel 4 Uitstroom en instroom van zaken Afdeling bestuursrechtspraak (in aantallen)							
	Realisatie	Prognose					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Omgevingskamer	2.262	2.800	2.800	2.800	2.800	2.800	2.800
Algemene kamer	1.599	2.100	2.100	2.100	2.100	2.100	2.100
Vreemdelingenkamer	5.450	5.755	6.441	6.156	6.055	6.055	6.055
Totaal bestuursrechtspraak	9.311	10.655	11.341	11.056	10.955	10.955	10.955

Ontvangsten

De ontvangsten van de Raad van State bestaan in hoofdzaak uit griffierechten.